

L'arqueologia passa per la pedra

La Generalitat valenciana ha acaparat tot el poder sobre l'arqueologia. Ja no escolta la Universitat i els serveis municipals com abans. Segons els arqueòlegs, l'administració està deixant en mans privades i sense control el futur del nostre passat.

RAFA GIL

El sòl de la ciutat de València és una successió de catifes de pedra i restes que parlen de temps passats. Com el sòl de tantes altres ciutats històriques del nostre país. Els arqueòlegs, encarregats d'escoltar el missatge que aquestes pedres conserven, troben als espais urbans un problema que no es dona en camp obert: les seues intervencions es realitzen sovint en solars on s'ha d'edificar. Per aquest motiu, les excavacions, que per elles mateixes no comporten grans despeses, poden tenir conseqüències econòmiques de més importància si provoquen un retard en la construcció, canvis en l'estructura de l'edifici o totes dues coses alhora. L'arqueologia, doncs, afecta molts interessos econòmics, principalment d'empreses constructores, quan es troba en un espai urbà com és València. Com que els serveis arqueològics de les administracions no poden realitzar mai totes les intervencions que calen, les constructores fan ús d'empreses privades d'arqueologia des de fa uns deu o quinze anys. Aquestes empreses fan els estudis necessaris que les constructores han de presentar imprescindiblement per obtenir dels ajuntaments una llicència d'edificació. És per això que, entre els arqueòlegs –de l'administració i d'empreses privades– hi ha unanimitat a l'hora de valorar la importància del control de les autoritats municipals o comunitàries sobre aquestes obres “per encàrrec”. Per exercir aquest control, el més útil és una llei de patrimoni històric que especifique

el tipus d'informes que s'han de fer sobre una intervenció i, com demanen els arqueòlegs des de fa anys, un control de qualitat i un perfil definit perquè els arqueòlegs puguin treballar. Però al País Valencià aquesta llei encara no existeix. El que a Catalunya, País Basc, Castella-La Manxa i Andalusia està regit per llei, al País Valencià està encara regulat per una ordre. El PSOE, quan manava, no va ser capaç d'aprovar un projecte de llei que tenia preparat i el PP, ara per ara, es limitarà a modificar l'ordre que aprovaren els socialistes el 1987. Una ordre que ja fou criticada en el seu temps perquè "va nàixer vella" segons els arqueòlegs, ara patirà modificacions que la faran, a més de vella, perillosa. Perquè si l'objectiu d'una ordre o una llei és assegurar un control i garantir un respecte al patrimoni, les modificacions que la Conselleria vol introduir-hi comportaran "un major descontrol", segons els arqueòlegs consultats. EL TEMPS ha pogut accedir a la proposta de modificació de l'ordre de 1987, que encara no ha estat aprovada. Aquesta proposta suprimix bona part de les condicions que s'exigien en la primera ordre als qui volien sol·licitar una autorització per dur a terme activitats arqueològiques. La primera ordre exigia que els qui feren les excavacions foren centres d'investigació arqueològica, com la Universitat i els serveis municipals d'arqueologia, o titulats amb el vist-i-plau d'aquestes institucions. L'ordre que prepara el PP, en canvi, preveu que la sol·licitud pugui ser presentada per "qualsevol persona física o jurídica" amb la condició que l'activitat arqueològica siga dirigida per un arqueòleg o una arqueòloga. Cap referència a l'informe positiu de la Universitat o dels serveis arqueològics municipals sobre el sol·licitant.

Segons un grup d'arqueòlegs que volen conservar l'anonimat perquè no els incloguen en cap "llista negra", la primera conseqüència de la modificació de l'ordre és "una concentració de poder en mans del cap del servei d'arqueologia, Guillermo Morote". Les ra-

ons de Morote, segons les mateixes fonts, podrien ser "un simple desig de poder o interessos econòmics".

Pedra d'escàndol. D'altra banda, aquest grup d'arqueòlegs creu que és clar que les accions de Morote afavoreixen empreses privades molt determinades. Per exemple, segons els arqueòlegs, l'empresa Arete ha estat la que s'ha beneficiat en els darrers temps dels favors de la Conselleria. Albert Ribera, cap del Servei d'Investigacions Arqueològiques Municipals de València (on també governa el PP) opina que "hi ha una espècie de tutela de la Conselleria sobre Arete". El SIAM va desaconsellar que l'empresa Arete, que gestiona José Manuel Melchor, fera cap més intervenció "després que practicara un treball tècnicament lamentable al carrer dels Adreçadors de València", segons Ribera. "És com deixar la gallina en mans de la rabosa", sentència el director del SIAM. Malgrat això, la Conselleria li va permetre fer, poc després, una altra excavació al carrer de les Blanqueries. Les pressions del SIAM contra Arete van rebre una resposta inesperada de la Conselleria: el servei d'arqueologia va nomenar una arqueòloga funcionària com a co-directora en la intervenció d'Arete, perquè ningú no pogués dir res. Segons Ribera, "l'administració no ha tutelat mai d'aquesta manera una empresa privada, excepte en casos d'obres públiques com ara el metro de València".

Els contactes d'Arete no són recents. Fa uns anys, aquesta empresa va impartir un màster de Restauració de Material Arqueològic en la Universitat Politècnica de València per encàrrec de Begonya Carrascosa, que precisament ara ha estat nomenada directora del Servei d'Investigacions Prehistòriques (SIP) de la Diputació de València. Carrascosa ha substituït al capdavant del SIP Bernat Martí, la feina del qual ha estat molt elogiada pels sectors universitaris i professionals de l'arqueologia. Segons alguns arqueòlegs, la mà de Morote es veu també darrere

ARXIU / RAFA GIL

d'aquesta substitució. Els mateixos arqueòlegs creuen que és Morote el responsable de col·locar José Aparicio en el consell assessor d'arqueologia i paleontologia. Entre els arqueòlegs, Aparicio és conegut per ser "un criminal de l'arqueologia". Del currículum d'Aparicio, els arqueòlegs destaquen una intervenció feta amb pala excavadora en el jaciment de la Bastida de les Alcusses (Moixent, la Costera) que ha passat ja a la història negra de l'arqueologia valenciana. Del tarannà polític i ideològic del nou membre del consell assessor, destaca el seu càrrec de secretari de la Real Academia de Cultura Valenciana, que defensa les tesis secessionistes del valencià de Lizondo.

També les crítiques li vénen d'antic a Arete que a final de 1994 ja va alçar la polèmica, quan intervingia a la plaça de les Aules de Castelló. En aquell moment, els responsables d'Arete van fer públic que hi havien trobat ceràmica romana i, a partir d'aquí, van defensar l'origen romà de la capital de la Plana. Arqueòlegs de tot el País Valencià publicaren articles d'opinió en els diaris de Castelló explicant que aquesta troballa no

Esquelet romà de la necròpolis de Boatella, a València. En els darrers anys, l'arqueologia valenciana ha experimentat un progrés molt destacat.

ARXIU / RAFA GIL

Excavació a la plaça de l'Almoïna. Els arqueòlegs temen que la Conselleria no controle les prospeccions.

podia fer dubtar de l'origen medieval de Castelló si no anava acompanyada "de vestigis denotatius d'activitat urbana com vivendes, edificis públics o carrers". Les crítiques acusaven Arete de tenir un "rigor científic dubtós".

Actualment, Arete practica una intervenció arqueològica en un solar situat al costat de l'estació del tramvia del Pont de Fusta (Vegeu foto p. 36). Novament, els arqueòlegs municipals han criticat la manca de rigor científic dels arqueòlegs que la dirigeixen, José Manuel Melchor i José Manuel Llorens. Novament, la resposta dels polítics municipals ha estat el silenci i la de Guillermo Morote recordar que la Conselleria i el servei que ell dirigeix tenen tot el dret a nomenar qui consideren oportú. Morote ha declarat a EL TEMPS que, en contra del que defensa el SIAM, els tècnics de la Conselleria "no consideren que

Arete treballa malament". Morote afirma que el servei municipal d'arqueologia "no haurà contrastat prou la manera de treballar d'Arete" i afegeix que "l'Ajuntament no és competent i la decisió última és la de la Conselleria". "Els nostres tècnics -assegura Morote- informen puntualment de tot el que es fa en les intervencions de València perquè realitzen un control exhaustiu".

Pedra angular. Precisament el control o descontrol de les excavacions, és el que més preocupa els arqueòlegs. Cal dir que la Conselleria disposa de quatre arqueòlegs per controlar tot el País Valencià, el mateix nombre de tècnics de què disposa el SIAM només per a la ciutat de València.

Com assenyalava l'arqueòleg Quique Rufz, "el descontrol pot fer que es perdi el treball dels darrers anys, durant els quals es va avançar molt malgrat que l'ordre que va fer el PSOE no era gens bona". Segons explica Rufz, en qualsevol ciutat amb servei arqueològic s'ha arribat a dos conceptes molt clars. Per una banda, a l'objectiu de "crear un arxiu de sòl, que vol dir arrebregar tota la informació perquè es pugui interpretar ara i d'ací molts anys". En segon lloc, Rufz assenyalava la importància de la "unitat d'arxiu, que implica que, per exemple, València sencera és un jaciment arqueològic", per la qual cosa la informació de les diferents excavacions porta a la comprensió històrica del gran jaciment, que és la ciutat. "A la llarga, això es pot perdre si no hi ha una institució que ho controle tot", assegura Rufz.

Evidentment, la Conselleria ha de ser aquesta institució i això és una idea comuna de tots. Però la concentració de poder en mans d'un únic servei sense la fiscalització de la Universitat o d'un servei municipal provoca que el futur de les restes, de la informació històrica i del patrimoni depenga absolutament del caràcter i la voluntat del cap d'aquest servei.

Àlex Milian

"Mai havíem pressionat tant
contra el comerç d'armes"

Entrevista amb Vicenc Fisas

Coneix
la nova Illacrua!

Truca, informa't i subscriu-t'hi!

La revista alternativa dels Països Catalans

Pl. Catalunya, 9, 4t, 08002-Barcelona

Tel. i fax: (93) 301 17 20